

Školní družina při Základní škole Kravaře–Kouty, příspěvkové organizaci

Hrou k poznání...

**Výchovně vzdělávací program
školní družiny**

Ředitelka základní školy: Mgr. Eva Watzlawiková

Vychovatelky: Dagmar Večerková, Bc. Michaela Večerková

Počet oddělení: 2

Věk žáků: 6 – 11 let (1.- 5. tř.)

Kapacita družiny: 60 žáků

Provoz družiny: po vyučování do 16:30 hodin

Kontakty:

Telefon: 553 673 948, mobil 739 355 214

E – mail: skola@zskravarekouty.cz

Webové stránky: www.zskravarekouty.cz

Na zpracování výchovně vzdělávacího programu pracovala vychovatelka D. Večerková

Platnost dokumentu: od 1.9.2012

Úvod

Školní družina je zřízena podle zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), a řídí se podle vyhlášky MŠMT č. 74/2005 Sb. o zájmovém vzdělávání.

ŠD realizuje výchovnou, vzdělávací a zájmovou činnost mimo vyučování. Činnosti probíhají formou pravidelných nebo příležitostných aktivit z oblasti vzdělávací, odpočinkové, rekreační a zájmové činnosti. Školní družina umožňuje žákům přípravu na vyučování.

Práce školní družiny je zcela samostatnou oblastí výchovně vzdělávací činnosti a řídí se specifickými požadavky a pravidly pedagogiky volného času.

Informace o družině

ŠD zabezpečuje žákům náplň volného času odpoledne před odchodem domů nebo do jiných zájmových aktivit. Probíhá při činnostech spojených s odpočinkem, rekreací, zájmovou činností, zábavou.

Časové rozvržení a uspořádání činnosti ŠD se řídí požadavky psychohygieny. Usilujeme o to, aby podporovalo zdravý tělesný, duševní a sociální vývoj dítěte.

Vychovatelka působí na žáky v době zvýšené únavy z vyučování. V této době se projevuje zvýšená potřeba pohybu jako kompenzace dlouhého sezení při vyučování. Těmto požadavkům se snaží přizpůsobit režim dne v družině.

Pro každodenní činnost využíváme vlastních prostor. Místnosti jsou různé velikosti, světlé, čisté. Prostory družiny jsou zařízené jako herny. V oddělení je část pokryta kobercem, kterého žáci využívají zejména ke hře se stavebnicemi, při rozhovorech v komunikativním kruhu, při odpočinkových činnostech apod. Pro zájmové a rukodělné činnosti je jiná část místnosti vybavena stoly a židličkami. Hygienické zázemí máme vlastní. Na výzdobě všech prostor družiny se podílejí sami žáci.

Pro herní činnosti si mohou žáci vybírat stavebnice, hračky, stolní hry. Vše je umístěno tak, aby si je žáci mohli brát i ukládat samostatně a vyznali se v jejich uložení. Máme stanovená pravidla pro jejich využívání.

Pro aktivity venku si mohou žáci vybrat sportovní náčiní – různé druhy míčů, švihadla, skákací gummy, lana, chůvy, kriket, obruče, pálky na líný tenis, badminton a další. Tyto pomůcky máme uložené v dřevěném domku vedle hřiště.

V oddělení jsou k dispozici na kreslení křída, pastelky, voskovky, vodové a temperové barvy. Podle finančních možností máme k dispozici další výtvarný materiál a pomůcky.

Pro rozvoj čtenářských dovedností a pěstování čtenářských návyků máme dětskou knihovničku vybavenou dětskými knížkami různého žánru, časopisy, brožury s kvízy, s hádankami. Také žáci rádi využívají různé hry k rozvoji slovní zásoby, nácviku abecedy, skládání slov a vět, pexesa s písmeny apod.

Pro poslechové činnosti používáme CD přehrávač, oddělení je vybaveno televizorem a videem, kterého využíváme převážně ke sledování pohádek a didaktického materiálu k projektům. V oddělení mohou žáci pracovat na počítači, mají možnost využít služeb internetu a své práce si také vytisknout. Menší žáci využívají počítač k didaktickým hrám rozvíjející pohotovost, představitivost, získávají poznatky o dalším využití počítače např. ke kreslení, psaní, počítání, hledání správného řešení úkolů, k získání informací. Starší žáci již pracují s internetem, se základními programy počítače.

Oděv a obuv si žáci ukládají do třídních šaten, aktovky si ukládají ve školní družině.

K rozvoji pohybových dovedností a schopností využíváme dětské hřiště upravené nově na školní zahradě vybavené prolézačkami, pískovištěm, houpačkami a víceúčelového sportovního hřiště na školním dvoře, účastníme se odpoledního školního bruslení.

Psychosociální podmínky

Snažíme se vytvářet takové prostředí, aby se děti cítily spokojené, bezpečné, jisté. Máme vytvořená pravidla, která platí pro všechny účastníky družiny. Každé dítě má stejná práva, možnosti, povinnosti. Nabídka alternativních aktivit je dobrovolná. Do plánování, realizace i hodnocení činností jsou žáci aktivně zapojováni. Snažíme se, aby každý žák mohl uplatnit své specifické vlohy a schopnosti, být tak v některých z nabízených činností úspěšný. Žáci nejsou přetěžováni, dostávají srozumitelné pokyny. Při práci v nich rozvíjíme citlivost pro vzájemnou pomoc a toleranci, podporu ve vztahu k ostatním, ohleduplnost, zdvořilost, solidaritu. Podporujeme důvěru žáka v sebe sama, převažuje pozitivní hodnocení.

Co je možné zlepšit v rámci bezpečnosti a zdraví žáků

- na pozemku školy a v jejím okolí by se neměly vyskytovat alergizující, případně jedovaté rostliny a dřeviny
- používat výkonné vysavače s použitím mokré cesty při denním luxování kobereců
- sledovat prašnost
- hlídat přetápění místnosti, suchý vzduch
- včas upozorňovat rodiče na zdravotní změny žáka (příznaky možného onemocnění)

Režim dne

Režim dne je stanovený s ohledem na psychohygienické podmínky. Jeho uspořádání dává možnost pružně reagovat na individuální potřeby aktivity i odpočinku u jednotlivých žáků. Také umožňuje organizaci činností v průběhu dne pružně přizpůsobit potřebám a aktuální situaci, reaguje i na neplánované situace v družině.

Poměr řízených a spontánních činností je vyvážený.

Žáci jsou podněcováni k vlastní aktivitě. Tyto aktivity probíhají formou individuální, skupinové nebo frontální činnosti. Využívají i způsob práce ve dvojicích.

Pobýváme co nejdelší čas venku.

Po vyučování dochází k velkému poklesu výkonnosti. Žáci využívají spíše spontánní individuální či skupinové aktivity. Doba a způsob odpočinku se řídí potřebami žáků. Po odpočinku navazují zájmové činnosti různého zaměření. Činnosti zaměřené na pohybovou rekreaci se snažíme provádět venku.

Denní skladba činností

- ***po ukončení vyučování*** – hygiena, oběd (probíhá ve školní jídelně)
- ***odpočinkové činnosti*** – jsou to klidové aktivity spontánních či nabízených činností na odstranění únavy a regeneraci duševních a fyzických sil; žáci sami volí k těmto činnostem optimální polohu
- ***zájmové činnosti*** – umožňují žákům seberealizaci, poznávání a rozvoj dovedností; dominující je vlastní aktivita žáků, která jim přináší radost a uspokojení; činnosti probíhají ve skupinách či individuálně, organizovaně či spontánně
- ***rekreační činnosti*** – slouží k regeneraci sil; zařazujeme do nich náročnější pohybové, sportovní, turistické nebo manuální prvky
- ***svačina*** - pitný režim (čaj ve školní jídelně)
- ***příprava na vyučování*** – žáci si po písemném souhlasu rodičů samostatně nebo s pomocí vychovatelky vypracovávají domácí úkoly; ostatní žáci si procvičují učivo formou didaktických her, pracovních listů, práce s knihou, časopisem apod.

Pobyt žáků v družině provází řada režimových momentů – přechody, převlékání, sebeobslužné činnosti. Snažíme se, aby probíhaly s co nejmenším úsilím, bez stresů a žáci je vykonávali automaticky.

Příprava na vyučování

Tato činnost probíhá až po 15-té hodině. V této době již někteří žáci odchází domů nebo do dalších zájmových útvarů a je relativně menší počet rozptylujících podnětů.

Při vypracovávání domácích úkolů pomáháme žákům správně porozumět zadání a způsobu vypracování. Žák si pak úkol zpracovává samostatně. Ve stejné době se musíme zároveň věnovat žákům, kteří odchází z družiny a osobně je předat rodičům, lektorům, popřípadě zkontrolovat žáka, který odchází z družiny sám. Vždy to znamená pohyb po družině, šatně popř. na chodbě.

U žáků 1. tříd tedy není možné zajistit soustavný individuální přístup vychovatelky, potřebný klid k práci, která vyžaduje soustředěnost žáka, pomoc a kontrolu dospělé osoby. K vypracovávání domácích úkolů ve školní družině vyžadujeme od rodičů písemný souhlas.

Žáci se mohou připravovat na vyučování také jakoukoliv činností, která procvičuje získané poznatky ze školy. Žák se tím učí používat získané dovednosti v každodenní činnosti, např. při spontánních aktivitách, při zájmových činnostech apod.

Přijímání žáků

Žáky přihlašují do družiny rodiče při nástupu do školy. Do družiny může být žák přihlášen během celého školního roku. O přijetí žáka rozhoduje ředitelka školy. Při nástupu žáka do družiny vyplní rodiče zápisní lístek, na kterém uvedou důležité informace o žákovi pro vychovatelku, rozsah docházky a způsob odchodu žáka z družiny.

Na písemnou žádost rodičů o vyřazení žáka může žák ukončit docházku během celého školního roku.

Výchovně - vzdělávací činnost školní družiny

Specifičnost ŠD

Program družiny koncipovaný do obecných témat umožňuje, aby vychovatelka s žáky plánovala a realizovala takové činnosti, které žáky zaujmou, naplňují jejich přání a potřeby. Nabídkou alternativních aktivit se snažíme respektovat specifické požadavky pedagogického ovlivňování volného času.

Při přípravě výchovně vzdělávacího programu v jednotlivých oddělení se snažíme zvážit všechny souvislosti, vzájemné vztahy, vývoj, možné změny v plánovaných aktivitách. Při výběru činností se řídíme věkem a stupněm rozvoje žáků, jejich potřebami, zájmem a cílem výchovy. Dbáme na kvalitu psychohygienických podmínek, dodržujeme pedagogické zásady, metodické postupy a tvůrčím způsobem uplatňujeme moderní metody a formy práce.

Žáci se v družině vzdělávají především na základě vlastních prožitých zkušeností. Činností si prohlubují a rozvíjejí poznatky a dovednosti získané při vyučování. Dáváme žákům dostatek prostoru pro spontánní aktivity. Snažíme se podněcovat radost z učení, touhu poznat nové, získávat zkušenosti, ovládat další dovednosti a tak přispívat k rozvoji osobnosti žáka.

Zásady pedagogického působení vychovatelky (uplatňování požadavků pedag. mimo vyuč.):

- usilovat o rozvoj osobnosti každého žáka s ohledem na jeho nadání, potřeby, zájmy a schopnosti
- pozitivně motivovat k dobrovolnému přijetí činnosti, cítit možnost svobodné volby
- podporovat iniciativu žáků, nápaditost, kreativitu a samostatnost, dávat možnost spoluúčasti na volbě, tvorbě i hodnocení programu
- pozitivně hodnotit snahu a výsledek činnosti žáka s ohledem na jeho možnosti a předpoklady, povzbuzovat tvořivost a vlastní fantazii, posilovat sebevědomí
- zařazovat činnosti, které přispívají k odstranění únavy, regeneraci duševních i fyzických sil, respektují individuální zájmy a potřeby žáků
- posilovat rozvoj pohybových schopností a zdokonalovat pohybové dovednosti
- předkládat nové podněty, které žáka obohacují, neopakovat stejné činnosti a formy z vyučování ve stejný den

Cílem výchovně vzdělávací činnosti je vést žáka k přiměřené fyzické, psychické i sociální samostatnosti. Rozvíjet základy pro jeho další rozvoj a učení, zdravé sebevědomí, sebejistotu, základy pro schopnost jednat v duchu lidských a estetických hodnot. Vést žáka k používání otevřené komunikace a spolupráce.

Cíle výchovně vzdělávací činnosti

1. Rozvoj osobnosti člověka.
2. Získání všeobecného přehledu (v návaznosti na učivo 1.stupně).
3. Pochopení a uplatňování zásad demokracie - ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE (každý má svá práva, ale i povinnosti).
4. Utváření vědomí národní a státní příslušnosti, ale i respektu k jiné etnické, kulturní a náboženské skupině.
5. Pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů.
6. Získání a uplatňování znalostí o životním prostředí, jeho ochrana.
7. Dodržování bezpečnosti a ochrana zdraví.

Možná rizika, která ovlivňují a narušují výchovně vzdělávací činnost:

- časová rozdílnost při nástupu žáků do ŠD po vyučování
- více ročníků v oddělení
- kroužky zájmové činnosti
- střídání přítomnosti žáků na činnost
- odchody žáků domů a osobní předávání žáků rodičům
- časový prostor na činnosti
- zapomnětlivost žáků – hledání částí oděvu, pomůcek
- zdravotní potíže žáků (alergie, bolesti, nevolnost)

Oblasti výchovně-vzdělávací činnosti

1. Člověk a jeho svět
2. Člověk a společnost
3. Člověk a příroda
4. Umění a kultura
5. Člověk a zdraví
6. Člověk a svět práce

Člověk a jeho svět: poznávání nejbližšího okolí, organizace školy, družiny, určení významných objektů, (knihovna, obecní úřad, městská policie, požární zbrojnice, orientace v prostoru a čase, odhadnout vzdálenost v čase), beseda o našem městě-historie. Bezpečnost na cestě do školy, vycházkách, dopravní výchova (kompetence činnostní a občanské).

Člověk a společnost: osvojení zásad vhodného a společenského chování, tolerance, empatie, vzájemná úcta, komunikace slovní i mimo slovní, dodržování pravidel stolování, předcházení šikaně, zařazení prvků mediální výchovy (co děti shlédly, slyšely, práce s internetem-vyhledávání informací). (Kompetence k řešení problémů, komunikativní, sociální.) Budování a dodržování správného režimu, vytváření pravidelných návyků, umět využít správně a účelně svůj volný čas (základy pro využívání smysluplných volnočasových aktivit). (kompetence k trávení volného času).

Člověk a příroda: vycházky a pobyty v přírodě, pozorování změn, rozmanitost a proměnlivost živé a neživé přírody, určování, využití encyklopedií, následné výtvarné zpracování, didaktické hry s přírodními motivy, jednoduché pokusy péče o pokojové rostliny, ekologická výchova – ochrana přírody (kompetence k učení).

Umění a kultura: vytvářet a zafixovat u dětí v průběhu několikaleté docházky do ŠD kulturu chování, stolování, oblékání, cestování. Osvojení estetiky-krásna, vnímání světa a okolí tvořivě, citlivě. Umění se vyjádřit neverbálně pomocí linie, tvaru, barvy, gesta, mimiky. Umění se vyjádřit jazykem, obohacení emocionálního života. (kompetence komunikativní.)

Použití nekonvenčních výtvarných technik, výstavy, nácvik kulturního pásma, dramaturgie různých situací, návštěvy kina, divadla.

Dramatická a výtvarná výchova.

Člověk a zdraví:

Poznávání sebe sama, poučení a péče o zdraví a nemocech, zdravotní prevence, osobní hygiena a čistota, poučení o úrazech a jejich předcházení, umět ošetřit drobná poranění. Besedy na toto téma, v rámci prevence plavání, saunování, nové pohybové hry v místnosti, tělocvičně, terénu, relaxační cvičení - JÓGA, bruslení, dodržování pitného režimu.(Kompetence komunikativní, sociální a interpersonální, občanské).

Člověk a svět práce

Získávání různých návyků a dovedností potřebných pro život, prohlubovat a upevňovat je. Poznávání různých druhů zaměstnání, rozvíjení jemné motoriky, podílení dětí při výzdobě prostor ŠD - pracovní činnosti, práce dětí v týmu, využití různých materiálů.

Informační a komunikační technologie - základy práce s počítačem (využití zákl. funkcí, dodržení základních pravidel bezpečné práce s hardwarem i softwarem, ochrana dat před poškozením, ztrátou, zneužitím. Vyhledávání informací a komunikace (komunikace s internetem). Zpracování a využití informací (práce s textem a obrázkem v textovém a grafickém editoru).

Tematické okruhy průřezových témat

Osobnostní a sociální výchova

Výchova demokratického občana

Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Multikulturní výchova

Environmentální výchova

Mediální výchova

Obsah výchovně vzdělávací činnosti

Obsah výchovně vzdělávací činnosti je zpracován jako nabídka činností, ze které si vychovatelky vybírají podněty pro vlastní realizační plány, a dílčích cílů, kterými plní hlavní cíle vycházející z kompetencí školního vzdělávacího programu. Vychovatelka má dostatek prostoru k tvořivé práci, mohou ji volně přizpůsobovat v rámci svých oddělení konkrétním žákům a upravovat jej v souladu s jejich dosavadní poznatkovou zkušeností i s jejich aktuálními zájmy.

Osobnostně orientovaný program je založený na integrovaném vzdělávání hrou, činnostech a prožitcích žáků a umožňuje pracovat s tematickými celky, jejichž realizace spočívá nejen v řízených činnostech žáků. Využíváme běžné životní situace i nahodile vzniklé.

KLÍČOVÉ KOMPETENCE

Dlouhodobý proces, souhrn vědomostí, dovedností, schopností a postojů, které děti získávají v průběhu několikaleté docházky do školní družiny. Budou se prolínat všemi činnostmi zájmového vzdělávání.

1. KOMPETENCE K UČENÍ: učí se s chutí, práci dokončí, klade si otázky, hledá na ně odpověď, získané vědomosti dává do souvislostí, uplatňuje v praktických situacích a dalším učení.

2. KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMU: všímá si dění okolo, snaží se řešit situace, při jejich řešení užívá logické, matematické, empirické postupy, chápe, že vyhýbání se řešení problému nevede k cíli. Započaté činnosti dokončuje.

3. KOMUNIKATIVNÍ KOMPETENCE: ovládá řeč, vyjadřuje sdělení, myšlenky, otázky, odpovědi vhodně formulovanými větami, komunikuje bez ostychu s vrstevníky i dospělými, kultivovaně.

4. SOCIÁLNÍ A INTERPERSONÁLNÍ KOMPETENCE: samostatně rozhoduje o svých činnostech, uvědomuje si, že za ně odpovídá a nese důsledky, projevuje ohleduplnost, citlivost, rozpozná nevhodné chování, nespravedlnost, agresivitu, šikanu, spolupracuje ve skupině, dokáže se prosadit i podřídit-přijmout kompromis, respektuje jiné, je tolerantní k odlišnostem mezi lidmi.

5. ČINNOSTNÍ A OBČANSKÉ KOMPETENCE: učí se plánovat, organizovat, řídit a hodnotit, odhaduje rizika svých nápadů, odpovědně přistupuje k úkolům a povinnostem, uvědomuje si práva svá i druhých, chová se odpovědně s ohledem na zdravé a bezpečné prostředí(přírodní i společenské), dbá na své osobní zdraví i druhých.

6. KOMPETENCE K TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU: orientuje se v možnostech smysluplného trávení volného času, umí si vybrat zájmové činnosti dle vlastních dispozic, rozvíjí své zájmy v organizovaných skupinách i individuálních činnostech, dokáže odmítnout nevhodnou nabídku volného času.

PLÁN ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ A ČINNOSTÍ VE ŠKOLNÍM ROCE

Plán je rozvržen do 4 bloků na 4 roční období: **podzim, zima, jaro, léto**. Bude realizován jako pohádková celoroční hra pro děti. (Všechny výchovné složky se budou prolínat: *společensko-vědní, přírodovědná, estetická, pracovní, tělovýchovná, hudebně-pohybová*)

Celoroční hra: např.

S Lotrýskem v pohádkové říši

Motivace: Malí skřítkové s napětím začnou listovat překrásnou knihou, začtou se do jejího obsahu a ocitnou se rázem v Pohádkové říši, kde se dějí neuvěřitelné a prapodivné věci, rozluští tajemství deseti pohádkových klíčů ?

Použitá literatura : HRY A POHÁDKOVÉ CESTOVÁNÍ (N. Kalábová)
POHÁDKOVÉ HRY (N. Kalábová)
ROK VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ
HRY A NÁPADY PRO ŠKOLÁČKY (JARO, LÉTO, PODZIM, ZIMA)
POHÁDKOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ (N. Kalábová)
další knihy ze školní knihovny

Pravidla pro vnitřní evaluaci a hodnocení

Vnitřní evaluace a hodnocení probíhá na úrovni družiny .

Analyzujeme a vyhodnocujeme podmínky i výsledky výchovně vzdělávacího procesu, hodnotíme, nakolik jsou naplňovány naše výchovně vzdělávací cíle. Sledujeme individuální rozvoj žáků, jejich individuální pokroky ve výchovně vzdělávacím procesu.

Hodnocení

Hodnocení většího, či menšího tematického celku provádíme po skončení, nebo i v průběhu, zamýšlíme se nad tím, zda byl vytyčený specifický cíl naplněn a jaké další cíle byly sledovány. Podle získaných výsledků můžeme dál plánovat tematické celky, jejich části upravovat, obměňovat, obohacovat o nové náměty, hledat nové prostředky činnosti.

Hodnocení směrem k žákům provádíme průběžně – hodnotíme individuální výsledky žáků, jejich pokroky, úspěchy, nezdary. Individuální hodnocení má zvláštní význam i pro sebehodnocení žáka. S žákem o pokrocích, kterých dosahuje, vhodným způsobem hovoříme.

Bezpečnost a ochrana zdraví

Motto *„Úraz není náhoda a nemusí se stát.“*

Úraz dítěte vždy znamená, že dospělý neudělal vše, co měl pro bezpečnost prostředí, v němž se dítě pohybuje, nebo že dítě nevědělo, jak se chovat bezpečně, nebo se záměrně chovalo nebezpečně svému zdraví. Prevence úrazů neznamena nic jiného než změnu skutečností.

V rámci projektu Děťství bez úrazu seznamujeme žáky s možnými riziky pohybu ve škole a mimo ni. Žáci jsou v průběhu školního roku seznamováni s možnými riziky pohybu v určitém prostředí, s možnými následky různých činností, se správnými způsoby používání nástrojů a jsou poučováni o zásadách správného chování nejen ve škole, na veřejnosti, na komunikacích, ale i v době prázdnin, při různém ročním období, při sportování. Jsou opakovaně seznamováni s postupem při úrazu a v případě požáru.

Závěr

Snažíme se společně s žáky vytvářet hranice správného chování. Snažíme se je oceňovat, dáváme prostor pro jejich názor a řešení ve věcech, které se jich týkají. Dáváme možnost si vybrat a nehodnotíme osobnost žáka, ale jeho výkon.

Abychom svěřeným dětem lépe rozuměli, stačí si představit, že jsme žákem, který slyší naše slova.

Nezbytnou podmínkou úspěšné výchovy je nejen láska, ale také respektování osobnosti dítěte. Přejeme si, aby z dětí vyrostli šťastní, úspěšní a tvořiví lidé, kteří budou schopni zvládat běžné i náročné situace, se smyslem pro zodpovědnost.

Pro rozvoj řady kompetencí je zapotřebí pravidelný a dlouhodobý styk s vrstevníky a dalšími lidmi. Pro život se potřebujeme naučit domluvit, vycházet a spolupracovat s nejrůznějšími lidmi – nejen s těmi blízkými a s přáteli, ale i s lidmi, kteří se od nás odlišují co do schopností, chování, zvyků, temperamentu, zájmů... a s nimi si třeba úplně „nepadneme do oka“. Ideálním prostředím, kde se to děti mohou učit, je přirozená vrstevnická skupina ve školní družině.